

- Viden i fællesskab

2012

Fra Anarki til demokrati

Selvbestemmelse og brugerinddragelse blev sat på dagordenen i hjemmevejleder-teamet, da bofællesskaberne i Randers blev involveret i demokratiprojektet¹. Tidligere herskede der både pseudodemokrati og anarki i bofællesskaberne, hvor der nu er ordnede demokratiske processer.

Af Jette Lorenzen, cand.scient.pol., formidlingskonsulent VISS.dk

Vi mødes med afdelingsleder Lars Bak, og hjemmevejlederne Lars Petersen og Susanne Almstrup Jensen samt beboeren Holger Jensen fra Bofællesskabet på Grenåvej og hjemmevejleder Rikke Bro Langkilde samt beboerne Tim Andersen og Johannes Haahr fra Bofællesskabet på Niels Broksgade i Randers kommune¹ for at finde ud af, om de demokratiske processer er lykket for dem.

Beslutningsprocesserne i bofællesskaberne var i 2009 præget af mangel på forståelse for og efterlevelse af gængse demokratiske principper om ligestilling, ”en mand en stemme” og flertalsbeslutninger. I Niels Brocksgade kunne man fx opleve en gruppe beboere, som godt kunne lide at køre på scooter, blive enige om at etablere en p-plads til deres scootere, der hvor græsplænen var. De var flere om at træffe beslutningen, og de var enige om, at det var en god ide, så der var ikke langt fra tanke til handling. De havde ikke tænkt på, at i et demokrati skal alle høres, også mindretallet og dem, der ikke taler så højt. Personalets rolle blev derfor ofte at agere politibetjent frem for vejledere og rådgivere, hvilket de gerne ville ændre.

I bofællesskabet på Grenåvej var situationen, at de ofte måtte presse på for at få beboerne til at involvere sig i beslutningerne. ”Mange har et langt liv under forsorgen bag sig, og de er ikke bevidste om deres selvbestemmelse, de skal lære det, ved at vi arbejder med dem”, fortæller Susanne, så her har projektet været en øjenåbner for personalet. Og Susanne fortsætter, ”Vi gjorde de rigtige

demokratiske ting, men oftest blev beboernes beslutninger truffet med ført hånd”. Pseudodemokratiet fungerede i bedste velgående og ud fra de bedste intentioner. Målet med demokratiprojektet, var derfor at indføre en demokratisk beslutningsproces, der betød reelt demokrati.

Rød, gul, grøn –GO!

I projektet var der enighed om, at der var behov for metoder, der var visuelle og enkle og som kunne forklare nogle svære begreber. Det kendte trafiklys rød – gul – grøn blev metafor og den ene af to metoder, som anvendes til at definere, hvilken type beslutning der er tale om:

Rødt lys signalerer STOP, her kan beboeren ikke selv bestemme, men beboeren må gerne sige sin mening.

Gult lys signalerer Vent, her kan beboerne beslutte noget sammen, og de skal høre de andres argumenter, før der træffes en demokratisk beslutning. Det er her medbestemmelsen finder sin anvendelse.

Grønt Lys signalerer GÅ, her beslutter og bestemmer beboeren selv, altså selvbestemmelse.

Den anden metode, husmøder, danner rammen for det sted, hvor de direkte demokratiske beslutninger diskuteres og træffes. Dermed er scenen sat.

¹ Se mere på <https://handicap.randers.dk>

Øvelse i demokrati

Selvom visualiseringen var enkel viste det sig hurtigt, at der var et stort behov for forklaring og øvelse, især medbestemmelsen gav anledning til en del overvejelser og diskussioner. På Grenåvej valgte man at uddele et rødt, gult og grønt kort, så beboerne kunne øve sig i at vurdere hvilken type beslutning, der var tale om. På Niels Broks vej fandt beboerne den slags hjælpemidler for børnehavagtige. På trods af forskellige tilgange til øvelserne har der i begge bofællesskaber været brug for at øve sig med cases. De grønne beslutninger hører ikke hjemme på fællesmøderne, de er private og kan evt. vendes med en af hjemmevejlederne, det gælder fx når der skal træffes en beslutning om, hvem der skal inviteres til handleplanmødet. Omvendt er de gule beslutninger oftest på dagsordenen, det kan fx være, om der købes nye planter til fællesrummet, mens et forslag om indkøb og opsætning af en havelåge, var i kategorien rød, da dette kræver godkendelse ved teknisk forvaltning. Forvaltningen har netop givet grønt lys, så nu følger nye forslag til dagsordenen om lågens farve og pris.

Dilemmaer

Selvom det hele virker til at køre på skinner, har projektet også affødt udfordringer og dilemmaer for, hvornår er det omsorgssvigt ikke at gribe ind, når beboere i selvbestemmelsens navn er ved at træffe beslutninger, der skader dem selv, og hvornår er det et indgreb i den enkelte beboers frihed?

Beboernes bevidsthed om hvad og hvor, de bestemmer, er vokset betydeligt. På Grenåvej er der således ikke længere plads til pseudodemokratiske beslutninger, det måtte personalet sande, da de en dag "besluttede", at de ligeså godt kunne købe nye hynder til stolene, når de nu alligevel var på indkøb. Det var lige før, de fik det *røde kort*. En af beboerne bemærkede, "at det skam var en beslutning, der skulle op på husmødet". Det kom på dagsordenen, beslutningen blev truffet, og en

beboer og en medarbejder blev sendt i byen efter nye hynder.

Beboerne kan træffe private / grønne beslutninger, hvilket indebærer, at de fx bestemmer over deres egen økonomi. Rikke konstaterer, "der er mange af de beslutninger, som beboerne træffer, som jeg ikke synes er gode for dem. Når de fx vælger at købe og abonnere på flere telefoner, for de koster jo kun en krone, det er et dilemma for mig som pædagog, at jeg ikke kan gribe ind. Jeg kan vejlede og råde, men ofte opdager vi det jo først, når det er for sent".

Lars og Susanne følger op med et andet eksempel. "En af vores beboere er vældig glad for at spille. Han bestemmer selv over sine penge, men omvendt er det jo synd, at pengene er spillet op, og han derfor ikke kan komme med ud og spise". Aftalen er nu, at han går efter konkrete ting og får en vis mængde penge med, når "han går i byen". Det går bedre og bedre, selvom han stadig falder i det gamle "pitstop." Læring tager tid konstaterer medarbejderne.

Læring

I projektet fik medarbejderne 15 dages kursus med tilhørende hjemmeopgaver, interviewguides og spørgeskemaer, som beboerne skulle medvirke til besvarelsen af. Det var lærerigt og gode værktøjer at få indblik i. Den nye viden bærer hjemmevejlederne med sig. De ved nu, hvilke beboere, der skal vises særlig opmærksomhed, så deres stemme også bliver hørt.

Hjemmevejlederteamet er optimistisk i fht. fremtiden, de holder af deres arbejde og er positive i fht., at beboerne har opnået højere grad af selvbestemmelse. Deres fornemste opgave er at gøre beboerne så selvhjulpne som muligt. Det anser de som en positiv og meningsfuld opgave, når blot man husker, at beboerne også har brug for hjælp.

Vi bestemmer næsten alting

De tre beboere giver også udtryk for tilfredshed og glæde med projektet, og de travle gutter fortæller med et glimt i øjet, hvad de vil have indflydelse på. De arbejder på GAIAbyte², hvor Tim tager sig af Videoproduktion, og Johannes redigerer filmene, er Holger den, der sørger for redigering af billeder og for, at filerne gemmes rigtigt. Stoltheden, men også humoren lyder til at præge arbejdspladsen, som "Den store leder" alias Jesper Kjergaard Nielsen er leder af.

Demokrati og husmøder

"Vi fik husmøderne ud af projektet. På husmøderne tager vi ting op, og vi fordeler opgaverne. Det kan fx være, hvad vi skal lave af ture. Når vi har fundet ud af det, så pudser vi nogen på at finde ud af, hvordan det skal planlægges, eller vi får hjælp af en pædagog", fortæller Holger.

På spørgsmålet om, hvordan de finder ud af, hvad der skal snakkes om på husmøderne, fortæller Johannes, at "vi sætter en seddel op, hvor vi kan skrive punkter på. Det bliver sat på dagsordenen". Spørgsmålet er så om de stadig kan være uenige? Svaret kommer ret prompte fra Holger: "Ja, det kan vi godt, men vi diskuterer ikke så meget, vi snakker om det.". Johannes tager tråden op, "Hvis vi er uenige, så bruger vi demokratiet og flertallet bestemmer."

Røde – gule grønne beslutninger

Ikke alle forslag kan komme på dagsordenen ved husmøderne, det er der helt styr på. Holger konstaterer, "vi bruger trafiklyset, en rød beslutning er, hvor vi ikke bestemmer, men gerne sige noget. Det var fx, da vi ville have en havelåge, skulle vi spørge kommunen først". Og han fortsætter, "Den gule beslutning er en fællesbeslutning, det er fx, hvis vi vil have nye

møbler, og de grønne, det er der, hvor man selv bestemmer". Tim og Johannes bidrager, "en grøn beslutning kan være, hvilke ting vi vil have i lejligheden, for lejligheden det er vores egen."

Netop det med fællesskab og rejser står højt på prioriteringslisten. Rejserne er gule fællesbeslutninger, i sommer kunne beboerne fx vælge mellem en rejse til Paris, Mallorca eller en uge i sommerhus.

Gråzonen

Fællesrummet er både fællesrum for beboerne og arbejdsplads for medarbejderne, så spørgsmålet er om medarbejderne kan holde personalemøder, og om beboerne kan holde en fest i fællesrummet.

Tim fortæller med et smørret grin, "på et tidspunkt smed pædagogerne os ud, fordi de skulle have pædagogsnak, det var ikke ok. Det er os, der betaler lys og varme". Resultatet er blevet, at medarbejderne må holde korte møder, hvis de spørger først og får lov, men det er tydeligt, at her ligger der et emne til fortsat debat. Det samme problem opstår for beboerne internt. Beboerne er nået til enighed om, at hvis man vil have mange gæster, kan man aftale med de andre beboere, at man bruger fællesrummet, men de andre beboere skal også have lov til at være der.

Heldigvis fungerer fællesskabet oftest godt med mange fællesarrangementer, grillfest og videonat. Derudover har beboerne fællesspisning med gæster næsten hver lørdag. Johannes, Tim og Holger trives med at vide, hvornår de selv bestemmer, hvornår beslutningerne skal træffes sammen, og hvornår man ikke selv kan bestemme, men derfor sker der jo ikke noget ved at spørge om hjælp. Det er den ventende havelåge et glimrende eksempel på.

² IT afdelingen på GAIAbyte er et professionelt medieværksted og en travl arbejdsplads, som er en del af GAIA Museum for Outsider Art i Randers

ⁱ Jyfe projekt, gennembrudsprojekt, www.jyfe.dk